

Vught, 4 juni 2023

Herdenking 80 jaar Kindertransporten

Toespraak Sara de Vries

Beste dames en heren, beste jongens en meisjes,

Kijk maar eens goed naar mij! Ja, ook u daar op de achterste rij! Want ik ben een wonder. Beseft u dat wel? Het was helemaal niet de bedoeling dat ik zou leven. Ik ben een Tweede Generatie Holocaustoverlevende en daar zijn er in Nederland niet zoveel van.

Mijn naam is Sara de Vries. Als enige nabestaande van een grote uitgemoorde Joodse familie deel ik via het Landelijk Steunpunt Gastsprekers Tweede Wereldoorlog tot Heden regelmatig mijn verhaal op scholen, instituten en lees voor uit eigen werk in bibliotheken. Mijn vader Max de Vries zaliger, overleefde als enige van onze familie de Holocaust.

Ik zie het als mijn persoonlijke plicht om over het verschrikkelijk lot van mijn familie te vertellen. Ik hoor ze nog regelmatig om gerechtigheid schreeuwen vanuit de massagraven en de asbergen waarmee de Europese bodem is bezaaid. Ik ben hun stem.

De Holocaust is bij ons thuis niet op 5 mei 1945 beëindigd. Die duurt nog steeds voort tot op de dag van vandaag.

Dagelijks werd er gerouwd om de vermoorde familie. Onzichtbaar maar voelbaar zaten zij bij ons aan tafel. De leegte die zij achterlieten was een zeer groot emotioneel gat.

Na de oorlog geen verjaardagsvisite. Geen logeerpartijtjes bij opa's, oma's, tantes of ooms. Geen grote sterkte neven die je kunnen helpen bij een verhuizing.

De rigide en kille houding van de Nederlandse overheid.

Zes en 7 Juni zijn ook van die dagen. Toen de Kindertransporten in 1943 vanuit SS *Konzentrationslager Herzogenbusch* gingen rijden. Na de oorlog reed ons gezin eerst naar de voormalige barakken van Kamp Vught om Lineke en haar moeder Eva te herdenken om daarna een bezoek te brengen aan het niet ver van hier gelegen Sprookjesbos van de Efteling.

Op zaterdagavond kwamen de vrienden van mijn ouders op visite. Ik zat dan in mijn nachthemdje en duimzuigend op de vloer tussen hen in.

Zij wisselden hun kamp- of onderduikervaringen soms tot in detail met elkaar uit.

's Nachts kwamen niet alleen bij hen maar ook bij mij de nachtmerries langs.

Kilo's slaaptabletten zijn er bij ons thuis doorheen gejaagd. De pillen hadden prachtige kleuren. Je had ze van weidegroen, azuurblauw, Soneryl-roze tot asgrijs. Maar geloof me, tegen zoveel trauma's en leed is echt geen pil opgewassen.

Mijn vader vroeg zich regelmatig af waarom hij wel de Holocaust had overleefd en het gezin van zijn broer niet. Hij was regelmatig suïcidaal en op mijn voorstel om professionele hulp in te schakelen antwoordde hij vervolgens eenzaam en onbegrepen: "Ik ben toch niet gek!"

Als je met oorlog en geweld te maken hebt gehad dan gaan die in je lijf zitten. Net als een ongeneeslijke ziekte... want de dood kleeft aan je... Levenslang... De mensen vinden je eng. Mensen op straat mijden je... Vrienden komen niet meer...

Ik ga jullie nu vertellen over mijn nichtje Celine de Vries wiens naam hier achter mij op het monument staat. Haar roepnaam was Lineke.

De ouders van Lineke hielden vanaf de dag dat Lineke werd geboren een dagboek bij.

Oh, wat was dat kleine blonde baby'tje welkom. Ze werd dan ook met liefde overladen. In het dagboek staan Linekes eerste stapjes beschreven... De wandelingen door het Oosterpark... De vrolijk kwakende eendjes voeren... De gezellige verjaardagen van tantes, ooms, opa's en oma's. De Joodse feestdagen...

Het kleine vierkante slaapkamertje van Lineke lag pal naast de keuken. In het kamertje stonden vier lage stoeltjes en in het midden een rond tafeltje waarop een schattig porseleinen kinderserviesje stond.

Rechtsboven haar bedje stond op een strook behang in zachte pastelkleuren het sprookje 'De rattenvanger van Hamelen' afgebeeld. Daar kon Lineke een hele tijd naar liggen kijken tot het moment dat Klaas Vaak wat korreltjes slaapzand in haar oogjes strooide en zij uiteindelijk in slaap viel.

Alle slaapkamers kwamen uit op de grote tuin waar zomers licht geurende zachtroze klimrozen breed uitwaaierden tegen de schutting achterin de tuin.

De kinderliedjes die Eva aan Lineke leerde kun je vanuit het dagboek zo meezingen.

Je leest ook over haar belevenissen met Opa Soppie, want zo werd Salomon de Vries - onze opa die ook is vermoord - door Lineke genoemd.

En hoe zij zandtaartjes bakte in de zandbak op het Transvaalplein.

Ook haar allereerste kinderliedje dat haar moeder Eva haar had geleerd:

“Opa is jarig, Lineke zo blij, Geeft aan haar Opa, Cadeautje zoo blij.”

En over Opoe Sara (ook vermoord) die zo lekker goudgele viskoekjes in de roomboter kon bakken met kleine gesnipperde uitjes en fijn gesneden peterselie. Maar bruine bonen waren Linekes favoriet.

Het dagboek beschrijft ook dat Lineke maar niet kan begrijpen dat zij door de afgekondigde anti-Joodse maatregelen niet meer naar de kleuterschool mocht.

Aron, de vader van Lineke, werd op de noodlottige dag van 11 november 1942 tijdens een razzia bij regenjassenfabriek Hollandia Kattenburg in Amsterdam Noord gearresteerd.

In zijn drielidig pak werd hij vanachter zijn bureau door de Grüne Polizei weggesleurd. Zijn warme winterjas bleef als een stille getuige aan de kapstok hangen.

De 367 Joodse werknemers werden van de niet-Joodse werknemers gescheiden door ze in rijen op te stellen. Er mocht beslist geen woord gewisseld worden. Buiten stonden de overvalwagens klaar. Later op die dag werden hun gezinsleden van huis weggehaald, 867 in totaal.

Deze gebeurtenis zoemde door Amsterdam. Mijn vader ging snel naar het benedenhuis in de Transvaalstraat waar Eva en Lineke nog steeds woonden. Hij plaatste aan de straatkant achter het huiskamerraam een kartonnen bordje met de tekst MAZELEN. De Duitsers waren namelijk als de dood voor infectieziekten.

De overvalwagen reed tot grote opluchting die avond het huis van Eva en Lineke voorbij.

Twee weken later wordt Aron, de vader van Lineke, bij Station Cosel, dichtbij Auschwitz, uit de trein gehaald. Onder dwang moet hij in een bijkamp van Auschwitz in zijn drielidig pak in de Poolse vrieskou aan een weg werken en zakt niet lang daarna in de sneeuw door uitputting levenloos in elkaar.

Aron en vele andere Joodse slachtoffers zijn na de bevrijding in een immens groot massagraf gedumpt. Over dit massagraf is een parkeerplaats aangelegd met een benzinstation waar het Poolse winkelende publiek met hun auto's af en aan rijden en benzinetanks kunnen volgooien. Honden worden er ook uitgelaten. Pal ernaast ligt een goed onderhouden kerkhof waar de kruizen als waarschuwendende belerende vingers hoog bovenuit steken.

Na de arrestatie van Aron vond mijn vader voor Eva en Lineke bij goede vrienden in Nieuwendam - ten noorden van Amsterdam - een onderduikadres.

Mijn vader, Eva en Lineke stonden met een stel koffers de hele middag op de hoek van het Krugerplein voor de snoepwinkel van Jamin tevergeefs op de goede vriend te wachten...

Er kwam niemand opdagen... Lineke kon door het lange wachten haast niet meer op haar beentjes staan. Ze werden bang om op te vallen.

Een Jood bracht immers 7 gulden 50 op als ze bij de nazi's werden aangegeven... en 22 gulden 50 was in die tijd toch een heel bedrag.

Het drietal keerde diep teleurgesteld terug naar huis.

Tenslotte worden Eva en Lineke op de verjaardag van Opoe Sara Polak op 11 maart 1943 in het holst van de nacht van huis weggehaald.

Linekes moeder schreef in een brief vanuit Kamp Vught: "Lineke loopt blootvoets in haar gebreide jurkje rond. Ze is door de zon verbrand en moet veel huilen."

Overlevende Jacques Furth verklaarde na de oorlog: "Lineke werd direct bij binnenkomst van het Kamp door een vrouwelijke SS'er van haar rode leren schoentjes beroofd."

Via de Hollandsche Schouwburg in Amsterdam belandden ze hier, op deze plek in Kamp Vught.

Het Kindertransport kronkelde drie dagen en drie nachten als een lange gifslang over het Europese spoorwegnet om vervolgens tot stilstand te komen in het vernietigingskamp Sobibor in het oostelijk deel van Polen.

Toen de deuren van de veewagons werden opengesmeten werden de 1296 kinderen en hun verzorgers door schreeuwende SS-ers met schuimbekkende en bijtende herdershonden hardhandig de veewagons uitgejaagd om vervolgens regelrecht in de gaskamers te worden opgepropt.

Een dieselmotor die pal naast de gaskamers stond opgesteld werd opgestart door een wrede Oekraïense kampbewaker die de kinderen mochten doden omdat het Joodse kinderen waren. De dodelijke en verstikkende dampen van de uitlaatgassen stroomden via een slang door een gat in de muur de gaskamers binnen.

Uit de gaskamers klonken het vergeefse snakken naar adem, de doodskreten, het vergeefse

roepen naar mamma...

Na 30 minuten werd het in de gaskamers van Sobibor doodstil.

Dag en nacht stonk het In Sobibor naar de weeïge lucht van de dood en naar de indringende geur van verbrand mensenvlees.

Na de oorlog werd gedurende 80 jaar de as van de hoge asberg door de wind opgenomen en tot 7 kilometer in de omgeving verspreid. De mensen die daar in de omgeving wonen verbouwen tot op de dag van vandaag hun groenten op aarde vermengd met menselijk as.

Altijd heb ik mij afgevraagd voor welk beroep de 1296 vermoorde kinderen van Kamp Vught gekozen zouden hebben als zij niet zouden zijn vermoord. Wetenschapper? Brandweerman? Filmster? Rabbijn? Buschauffeur? Ministerpresident of staatssecretaris? Banketbakker? Leraar zoals Lineke's moeder dat was?

De Holocaust is niet op zomaar op 10 mei 1940 uit de lucht komen vallen.

Er was een aanloop. Er waren duidelijke voortekenen. Het is gebeurd in een oogwenk... In de beschaafde Westerse Wereld...

Wat heeft de wereld hiervan geleerd? Naar mijn mening te weinig.

Tot op de dag van vandaag worden nog steeds Joden gedood omdat het Joden zijn.

Getreiterd, nageroepen en in elkaar geslagen...

De wereld zwijgt opnieuw en laat het zomaar gebeuren.

Wat gaan jullie hier aan doen?